

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Teemme yhdessä lasten, nuorten
ja perheiden hyvää arkea

LAPE

1

Lapsen hyvinvoinnin malli työskentelyn lähtökohtana

Päivi Petrelius

paivi.petrelius@thl.fi

Yhteiskehittämispäivä 13.12.2017

Kuka ja millainen ihminen tämä lapsi on?

Miten hän kokee elämänsä?

Millaisia kokemuksia hänellä on tärkeistä ihmissuhteista, arjesta ja turvallisuudesta?

Mitä juuri tämä lapsi tarvitsee?

Mitä voin tehdä vastatakseni lapsen yksilöllisiin tarpeisiin?

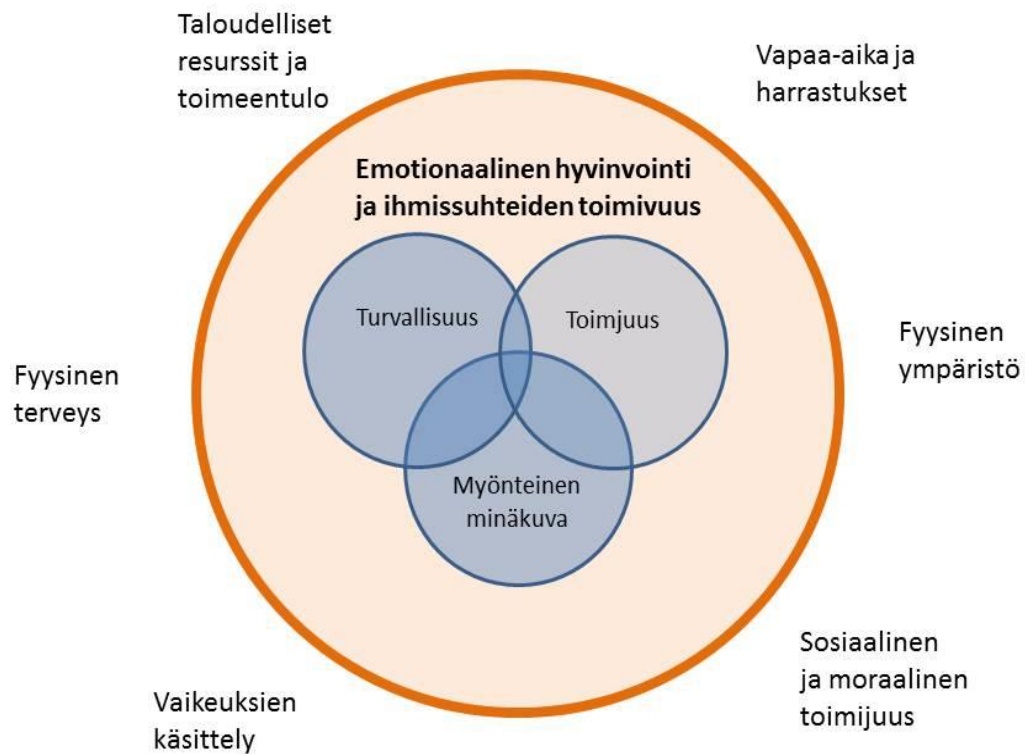
Mitä voin tehdä auttaakseni lasta *nopeasti*?

Mihin muutokseen pitää pyrkiä yhdessä lapsen, läheisten ja verkoston *pidemmällä aikavälillä*?

Suojelemisen lähtökohtana on lapsen arjen, *päivittäisten, toistuvien kokemusten ja ihmissuhteiden tunteminen.*

Tämä edellyttää riittävää läsnäoloa, omin silmin havainnointia lapsen arjesta.

Lasten kokemukset hyvinvoinnista

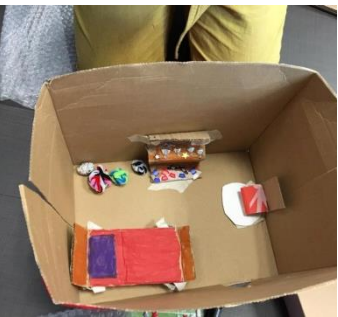
Kuvio: Fattore, Mason & Watson 2009, suom. Petrelius, Tulensalo, Jaakola & Hietämäki 2016

Systeminen lähestymistapa

- **Keskeinen tulkinta ongelmista:** ratkeavat siinä ihmissuhteiden järjestelmässä ja ympäristössä, jossa ne ovat syntyneetkin
- **Keskeistä tietoa:** lasten/vanhempien/muiden läheisten kokemukset ja historia
- **Keskeinen hypoteesi:** kun ihmissuhteet saadaan lasten tarpeita vastaaviksi ja toimiviksi, oireet ja ongelmallinen käytös saattavat käyvä tarpeettomiksi
- **Keskeistä huomioida:** oireiden/ongelmien taustalla olevat merkitykset ja tunteet
- **Keskeinen asenne:** irtisanoutuminen paremmin tietämisestä, sitoutuminen ”kunnioittavaan epävarmuuteen”, ei-tietämiseen ja dialogisuuteen tietoisena asenteena

Lorås, Bertrando & Ness 2017

Hyvinvointi lasten kokemuksena - tunnesiteitä ja ihmissuhteita

- Kun lapset kertovat hyvinvoinnista, he kertovat tunteiden ja suhteiden merkityksestä.
- Hyvinvoinnin kuvaukset liittyvät perhesuhteisiin, ystävyys-suhteisiin ja lapsille tärkeisiin yhteisöihin
- Lapsen hyvinvoinnin kokemuksia ei voi tavoittaa yksinkertaistavilla “mittareilla” esimerkiksi seuraamalla vain lapsen tyytyväisyyttä ja myönteisiä tunteita

- Hyvinvointi on lapsille sidoksissa kokemuksiin heille tärkeiden suhteiden tuttuudesta, luottamuksesta ja kunnioituksesta
- Lasten ja aikuisten välisissä suhteissa aikuisten osoittama *kunnioitus* on lapsille tärkeää
- Nykyperheissä lasten ja vanhempien suhteita luonnehtii yhä useammin yhteistyö, neuvottelu, molemminpuolinen responsiivisyys, jaettu valta, leikki, intiimisyys sekä ystävyyttä muistuttavat piirteet lapsi-vanhempi –suhteessa
- Suhteet ovat avoimia ja demokraattisia, autoritaarisuuden tilalla on vastavuoroisuutta

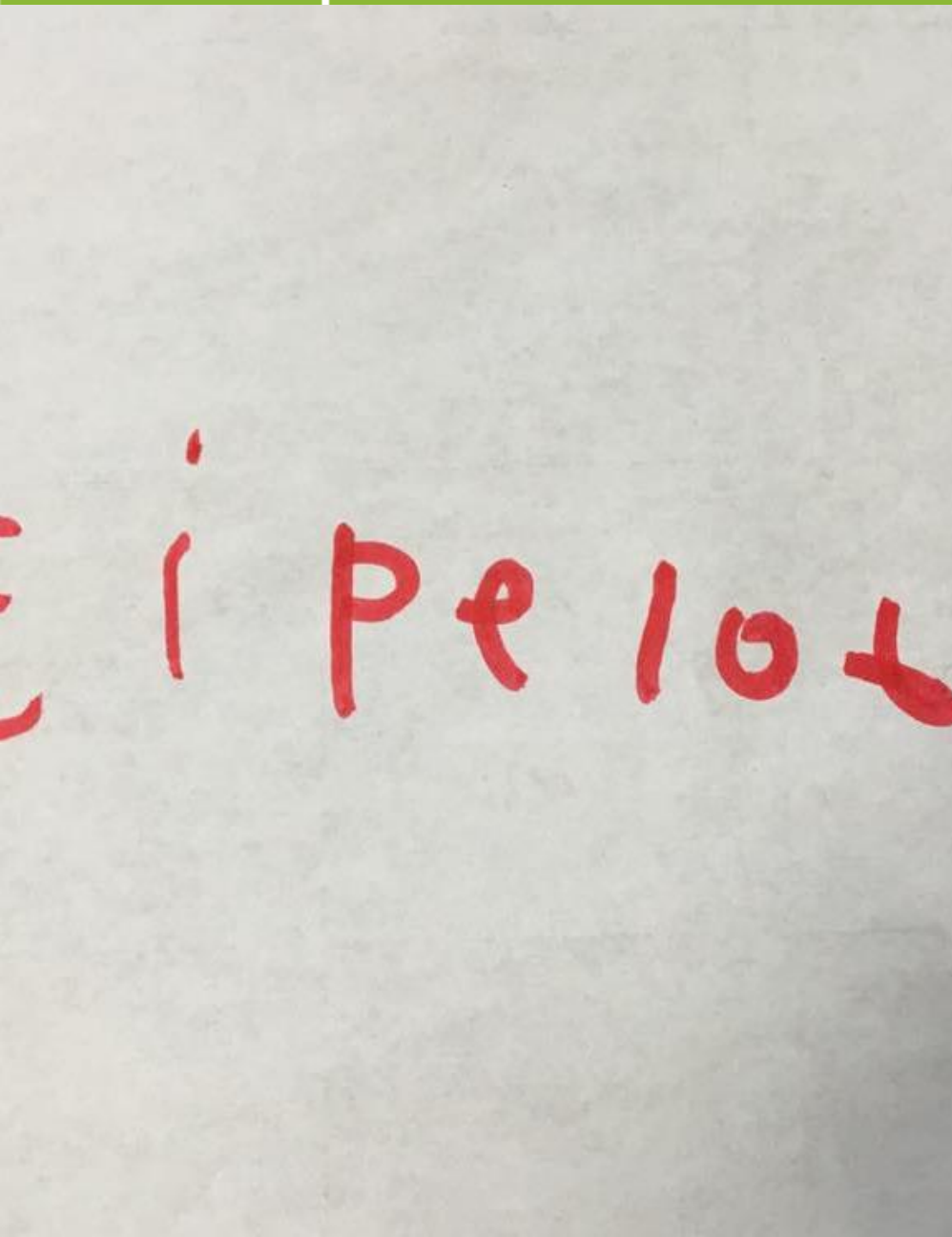
Turvallisen aikuinen –lapsi -
suhteen piirteinä lapset tuovat
esiin suhteen
tasavertaisuuden ja
kunnioituksen.

Lapsen kokemus siitä, että
vanhempi kunnioittaa häntä,
on osa lapsen turvallisuuden
kokemusta.

Toisaalta lasten ja
vanhempien suhdetta
luonnehtii lasten riippuvuus
vanhemmista ja tähän liittyvä
haavoittuvuus

- Lapset odottavat, että heidät hyväksytään ystäväpiirissä. Kun tämä ei toteudu, ystävyyssuhde kriisiytyy.
- Lasten mielessä ystävyyssuhteista osa on intiimejä suhteita, osa suhteista sijoittuu osaksi laajempaa kaveripiiriä
- Ystävyyssuhteet tarjoavat lapsille kuulumisen kokemuksia silloin kun suhteet aikuisiin ovat epätydyttäviä. Ystävyyssuhteissa lapsille tärkeää on vastavuoroisuuden ja molemminpuolinen hyväksymisen kokemukset
- Silloin kun lapsen ja aikuisen välisessä suhteessa on jännitteitä, voivat lasten keskinäiset suhteet tulla erityisen tärkeiksi

Miten tukea lapsen turvallisuutta?

Miten tukea lastensuojelutyössä lapsen turvallisuutta?

- Ensi- ja turvakotien liitto kehittää lapsikeskeistä turvallisuuden puheeksi oton välinettä, Turva10 lasten kanssa tehtävään työhön (diat Tiina Muukkosen)
- Taustana Fattoren hyvinvointimalli, jonka mukaan mukaan hyvinvointi rakentuu tunteina ja suhteissa. Se koostuu
 1. Turvallisuudesta
 2. Myönteisestä minäkuvasta
 3. Toimijuudesta
- Taustalla LOS ja tutkimukset (mm. Saywitz & Camparo 2010), joiden mukaan lapsilta tulee kysyä ja heitä kuulla omassa asiassaan + oikeus erityiseen suojeluun

Dia: Tiina Muukkonen

Turva10, Lasten turvakymppi

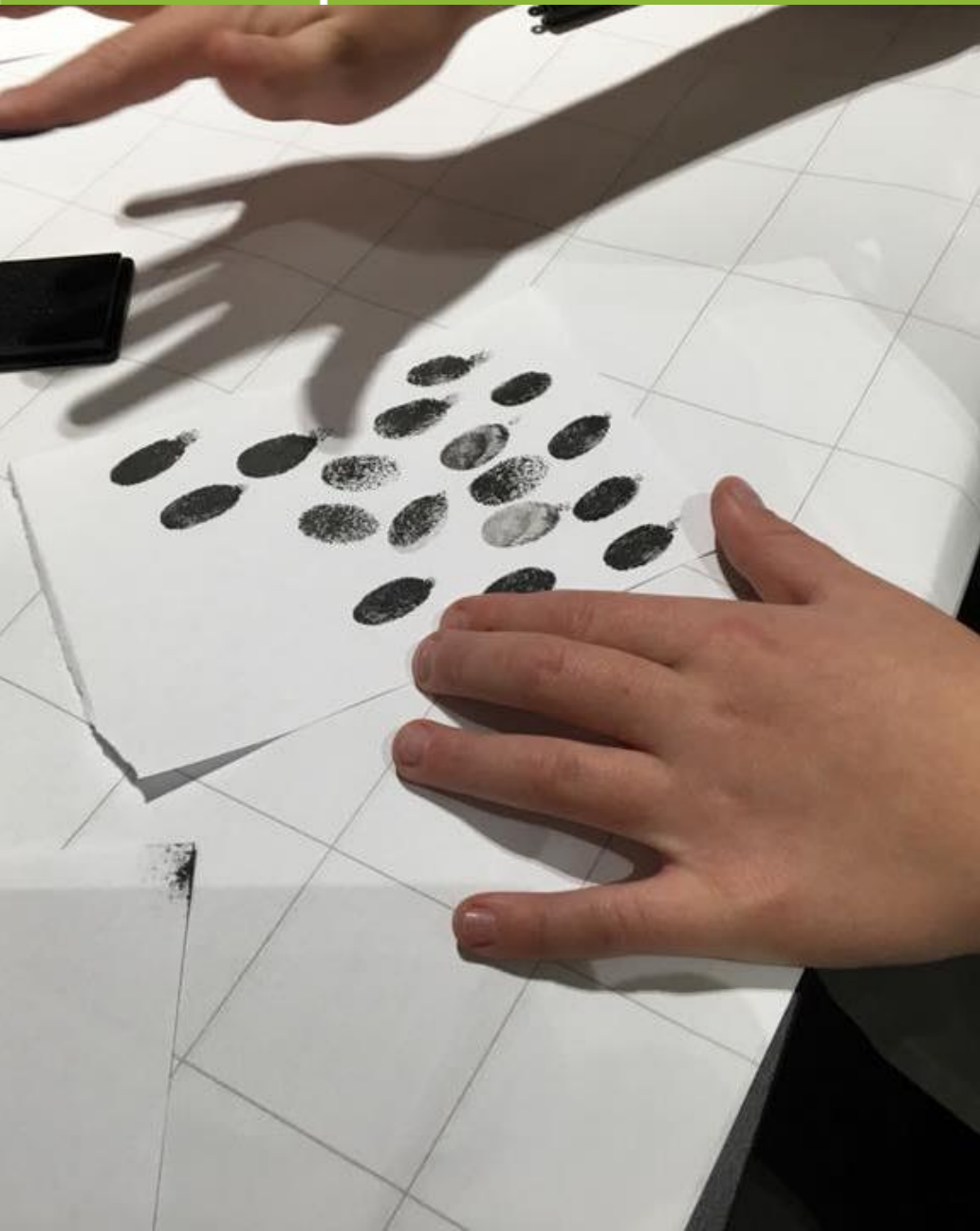
- Turvallisuudesta puhuminen lapsen kanssa on jokaisen lapsia ja perheitä työssään kohtaavan ammattilaisen tehtävä.
- Turvallisuuden kokemus tai pahimmillaan väkivaltakokemus ei todennäköisesti tule esille, ellei aikuinen ota sitä lapsen kanssa puheeksi.
- Turvallisuuden puheeksi otto on parhaimmillaan lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa ja toimii myös väkivaltakokemuksia seuloen, jolloin lapsella on mahdollisuus puhua kokemastaan väkivallasta.
- Turvallisuus voidaan ottaa puheeksi kannustavalla ja hyvällä tavalla siten, että se antaa tilaa myös väkivaltakokemusten puheeksi ottoon, jos lapsella sellaisia on. Tähän kehitetään Lapsen turvakymppi.

Dia: Tiina Muukkonen

Turva10 (prototyyppi)

1. Mitä sinulle kuuluu – kotona, kaveripiirissä ja koulussa – missä olet eniten turvassa
2. Ketkä kuuluvat läheisiisi, jotka ovat turvallisia
3. Kysymyksiä **riitelystä – miten teillä riidellään ja miten sovitaan?**
4. Vahvuudet tuovat turvaa – Missä olet hyvä ja missä haluat tulla hyväksi
5. Mitkä asiat tai tilanteet **pelottavat sinua?**
6. **Mitä teet** silloin kun pelottaa tai tuntuu pahalta?
7. Mikä sinua **auttaa**, kun sinua pelottaa ja miten sinulle tulee turvallinen olo takaisin?
8. Kun sinua pelottaa tai koet jotain tosi ikävää, **kenen kanssa** voit jutella siitä?
9. Mitä me tässä **voisimme sopia**; kenelle kerrot ja keneltä pyydät apua, jos sinua pelottaa tai sinulla on turvaton olo?
10. Asteikolla 0-10 kuinka **turvallinen** olosi on nyt?
 - Oletko tyytyväinen?
 - Haluaisitko, että olosi olisi vielä turvallisempi?
 - Mikä numero olisi tavoite?
 - Miten voin auttaa, että saavutat sen?

Dia: Tiina Muukkonen

Miten tukea lapsen toimijuutta?

- Toimijuus on lasten kokemana perheessä mahdollisuutta sanoa oma mielipiteensä mutta myös mahdollisuutta vaikuttaa arjen käytäntöihin konkreettisesti
- Tärkeää lapsen toimijuuden kokemuksille ovat ystävyysuhteet ja toimiminen laajemmassa kaveripiirissä
- Toimijuutta on myös kyky toimia perheessä ja kaveripiirissä siten, että voi olla “moraalisesti” itseensä tyytyväinen, ts. kokea tekevänsä toisille hyviä ja tärkeitä asioita

Kysymyksiä/näkökulmia lapsen toimijuuden vahvistamiseksi

- Millaisista asioista voit päättää itse?
- Mistä asioista aikuiset päättävät?
- Kenen kanssa sinusta tuntuu, että sinua arvostetaan? Mistä huomaat sen?
- Missä asioissa aikuiset kuuntelevat mielipiteitäsi ja ottavat huomioon toiveitasi? Miltä se tuntuu?
- Millaisissa asioissa he eivät kuuntele sinua? Miltä se tuntuu?
- Millaisia ystäviä sinulla on? Kuka on läheisin ystäväsi? Miksi hän on sinulle tärkeä? Miten päätätte siitä, mitä teette yhdessä?
- Miten selviätte ystäväsi kanssa jos olette eri mieltä tai teille tulee riita?
- Keitä muita kavereita sinulla on? Mitä teet heidän kanssaan? Mikä siinä on kivaa/tärkeää?
- Mistä asioista haluaisit päättää itse kotona tai ystävien kanssa?
- Missä asioissa toivoisit että sinua kuunnellaan paremmin?
- Miten olisi hyvä kertoa näistä toiveista äidille/isälle/kaverille?

Miten tukea myönteistä käsitystä itsestä?

- Lapsen laiminlyönnin ja kaltoinkohtelun seurauksista yleisimpiä on lapsen kielteinen käsitys itsestään, ajatus itsestä ”pahana”, minäkäsityksessä voi olla vahvistamisen varaa ilman näitäkin
- Kielteisen minäkäsityksen ilmenemismuotoja: häpeän sävyttämä kokemus itsestä, pyrkimys suojautua emotionaaliselta kivulta, vain osittainen tietoisuus toisista, häpeän ja alemmuuden sävyttämät roolit suhteessa toisiin (Shannon ym. 2012)
- Miten lastensuojelun työskentelyssä päästään vahvistamaan lapsen käsitystä itsestään?

Kysymyksiä lapsen itsetunnon vahvistamiseksi

- Missä asioissa olet hyvä? Mistä huomaat sen? Miltä se tuntuu?
- Millaisista asioista sinua on kehuu? Kuka kehui? Miltä se tuntui?
- Ketkä ihmiset tykkäävät sinusta ihan erityisesti? Mistä huomaat sen? Miltä se tuntuu?
- Kuka ilahtuu sinut tavatessaan? Miten se näkyy? Mitä tämä ihminen sanoo tai tekee?
- Mistä itse tykkäät itsessäsi? Mikä tekee sinusta omasta mielestäsi ”hyvän tyyppin”? Mikä auttaisi sinua tykkäämään itsestäsi vielä enemmän? Mitä muut voisivat tehdä sen eteen?
- Miten voisimme kertoa näistä asioista äidille/isälle/kaverille?

Tiina Muukkonen ja Kene Turve: Diaesitys: Lasten turvallisuuden tukeminen - turvallisuuden puheeksiotto, Turva10, Lape-seminaari, Helsinki 23.11.2017.

Fattore, T., Mason, J. and Watson, E (2009) 'When children are asked about their well-being: Towards a framework for guiding policy'. Child Indicators Research. Vol 2 (1) March: pp. 57-77

Fattore T. & Mason J (2017) The Significance of the Social for Child Well-Being. Children & Society. Volume 31, Issue 4 July 2017, pages 276–289